

מכון לחוצאה הרשה ומפארת
של ספרי מהרא"ל זינץ ז"ע

ת.ד. 3498 אשדוד 77134
טל': 08-8648989
פקס: 08-8648686
tzintz@tzintz.org

הארי ההו

פנינים נפלאים מתורתו של

המהרא"ל זינץ

הגאון הביאריה לייב זינץ ז"ע מפלאצק

גיליון ק"פ, ראש השנה תשפ"ג

הבטחת רבינו,
מי שישתדל
בהדפסת
ספריו יהיה
לו המזכיר
למדין

ולפיכך כדי להזכיר זכותו של יצחק, הרי ניתן היה להשתמש בכל דבר הבא מן הכבש-האיל ולהזכיר בו זכות אילו של יצחק, וממילא אפשר היה לתקוע בראש השנה אף בחצוצרה, או להכות בתוף, שהרי אף הם נעשים מן האיל.

אלא שאמר הנביא (עמוס ג, ו) "אם תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּעֵיר וְעָם לֹא יִחָדְדוּ", והיינו שהשופר בא כדי להחריד את העם ולעורר ליבם לתשובה. ולפיכך לא ניתן לתקוע בראש השנה בחצוצרה, שכן אף שהיא באה מן האיל, אך מכל מקום כיון שאינה מחרידה את הלב לתשובה - אין בה תועלת. ואף שגם בחצוצרה ניתן לתקוע באופן המחריד את הלב שהרי קולה משתנה לפי כוונת האוחז בה, מכל מקום יש לתקוע רק בכלי שקולו שווה בכל אופן לעורר הלב ולהחרידו, וכלי זה הוא השופר שלעולם משמיע רק קולות המחרידים את הלב.

הוא שאמר המשורר (תהלים פא, ג) שָׂאוּ זְמִרָה וְתַנּוּ תִּף כְּנֹר נְעִים עִם נְבִל - אם כדי להזכיר את זכותו של יצחק, אפשר אף היה לשאת זמרה ולהשמיע קול בתוף או בנבל העשויים אף הם מן האיל. אך לכך ממשך ואומר (תהלים פא, ד) תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר - יש לתקוע דווקא בשופר שכן קולו רק מעורר ומחריד הלב ולא ניתן להוציא ממנו קולות של שמחה וששון. ואף שגם מן החצוצרה ניתן להוציא קול המחריד את הלב ומעוררו מכל מקום פִּי חֵק לְיִשְׂרָאֵל הוּא - יש להשתמש בקול אחד השווה לכל ישראל והוא השופר שאין בן קול של שמחה ולעולם קולו מעורר ומחריד לתשובה.

מלוא העומר - דרוש לראש השנה

הטעם שיום המלכת ה' - בראש השנה

דרך המלך בעת שעולה על כס מלכותו עושה הנחה לכל נתיניו ומוחל להם על עוונותיהם. וכמידה זו נוהג גם ה' להיטיב עם בראיו בעת בואו למשפט. ולכן קבע שביום הדין הוא ראש השנה יכתירוהו הכל למלך, שכן אם מתנשאת מלכותו באותו יום, הרי ראוי שימחל ויחנן את כל נתיניו ועבדיו, וכך מוציא הוא את עמו זכאים בדין.

והוא שאמר המשורר (תהלים צג, א) ה' מִלֶּךְ גָּאוֹת לְבָשׁ. שכן אדון עולם הלא מלך עוד בטרם כל יציר נברא, ועוד טרום בריאת העולם כבר היה מלך, ובכל זאת אף שכבר מלך, מכל מקום גָּאוֹת לְבָשׁ ה' עַל הַתְּאֵנָר - אזור עוזה ומתנשא למלוך ולחדש מלכותו שוב בכל שנה בראש השנה, כדי שְׁתִּכּוֹן תְּבִל בַּל מְטוֹט - שיצאו בראיו זכאים בדין אחר שימחל להם פשעיהם ביום הכתרתו למלך.

קומץ המנחה - דרוש לערב ראש השנה

השופר מעורר לתשובה ומזכיר זכות עקידת יצחק

אמרו בגמרא (ראש השנה טז, א) למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה, תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק. והנה אמרו במשנה (קנינים ג, ו) שהכבש כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו שבעה. שכן כאשר הוא חי הרי הוא מוציא קול רק מפיו, ואילו כשהוא מת אזי משתי קרניו עושים שתי חצוצרות. משתי שוקיו, שני חלילין. עורו משמש לתוף, מעיו לנבלים, ובני מעיו לכנורות.

על דרך הדרוש

מדוע זקוקים לפרוזבול?

על אודות מחילת חוב גמורה, כאשר המלווה רוצה למחול על החוב והלווה מסרב לכך בתוקף, חוכך בעל מחנה אפרים (זכיה מהפקר סי י"א) בדעתו כי הדבר שנוי במחלוקת ראשונים, אם מחילה עניינה הקנאת החוב לחייב, ואי אפשר להקנות לאדם דבר-מה בעל כרחו, או שעניינה הסתלקות המלווה מן החוב, והוא רשאי להסתלק גם בעל כרחו של החייב, כי הלה אינו זוכה במאום אלא החוב פוקע מאליו.

אמנם האחרונים הביאו ראיות חותכות כי מחילה היא 'סילוק' ואינה זקוקה להסכמת החייב (עיי' שו"ת שואל ומשיב, חלק ד', סימן כ"ג, ד"ה והנה במש"כ; קובץ שיעורים, קידושין, אות קכ"ג; קהלות יעקב, סנהדרין, סימן ה'), והוא הדין שדחיית מועד הפרעון אינה זקוקה להסכמתו. על בסיס הדברים הללו מזדקרת השאלה שעסקנו בה: מדוע נזקק הלל לתקנת פרוזבול, ולא יעץ למלווים לדחות את מועד הפרעון לאחר שנת השמיטה?

שאלה זו זכתה לתירוצים רבים, ונציין את אחד המפולפלים שבהם, מאת מהרא"ל זינץ (גרש ירחים, גיטין לו, א). נשים נא לב ללשון המשנה (שם): "כשראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה... התקין הלל לפרוזבול". יתכן שמשוהו חשוב מסתתר מאחורי מילים אלו, הנראות מיתרות, חושף מהרא"ל זינץ בגאונותו: לפי דעה אחת בפוסקים, באותם הימים היה מקובל בין הסוחרים לבצע הלוואה תמורת הלוואה - הלווה לי סך מעות לתקופה מסויימת, ואני מתחייב שכאשר תזדקק אתה, אתן לך הלוואה בתנאים זהים. דווקא בתנאים זהים, שאם לא כן יש איסור ריבית בדבר. אסור לראובן ללוות משמעון מאה שקל למאה יום ולאחר מכן להלוות לו מאתיים שקל, או מאה שקל למאתיים יום (רמ"א, שו"ע י"ד, סי' ק"ס, ס"ט, בדעה השנייה, שם). סוחרים אלו שקיבלו הלוואה מסוחרים אחרים בתמורה להלוואה שהם נתנו להם בעבר, אינם יכולים לדחות את מועד פרעון ההלוואה, כי בכך יעברו על איסור ריבית, בהעניקם תקופת הלוואה ארוכה יותר ממה שהם קיבלו. להם בצרכה תקנת פרוזבול...

"נמנעו מלהלוות זה את זה" - הסוחרים חששו לערוך עיסקאות הלוואה הדדיות, והיי המסחר השתבש.

יצוין כי לפול נאה זה אינו אמור אלא לפי דעה אחת בפוסקים, שהלוואה זהה כנגד הלוואה וזהה אין בה איסור ריבית, אך הרמ"א (שם) הביא דעה ראשונה האוסרת אף הלוואות מסוג זה [ע"ש בביאור הגר"א, שהעיקר כדעה זו, וכמוכן שלדעה זו אין מקום לתשובה זו.

אחד החיבורים הייחודיים בעולם התורה, הוא "קונטרס קבא דקשייתא", שיצא לאור בשנת תרס"ח על ידי הגאון הנודע רבי יואב יהושע מקינצק זצ"ל. בכחמישה עמודים שהוסיף בסוף ספרו חלקת יואב טמונת מאה ושלוש [כנרמז בשמו - "קבא דקשייתא"] קושיות עצומות בכל מקצועות התורה, אשר לו תירוצים להן, אך כדי להגדיל את הפלפול בין הלומדים ואת חשקם ללימוד התורה, הוא פרסם את השאלות בלבד (כך כתב בעל כלי חמדה בהסכמתו לקונטרס 'קשות מיושב' ובו תירוצים לקושיות אלו). מאז הופעתו של קונטרס הקושיות ועד עתה, משנסים המוני הלומדים את מתניהם ומנסים לתרצן

אחת מקושיותיו מתמקדת בעניני פרוזבול. בנוסף לדיני עבודת האדמה ודיני גידולי שביעית, מצווה התורה (דברים, פרק ט"ו) בשנת השמיטה גם על "שמיטת כספים" - השמטת חוב שעברה עליו שנת השמיטה! ברם, הלוואות ששטרותיהן נמסרו לבית דין לגבייה - אינן נשמטות. כאשר ראה הלל כי בעלי כספים נמנעים מלהלוות בהתקרב שנת השמיטה, מחשש שייאלצו להשמיט את החוב, עמד והתקין פרוזבול. לפי תקנה זו, כל מלווה הכותב פרוזבול, הרי הוא כמי שמסר לבית דין את גביית החוב, ולפיכך אינו נשמט [כך נקטו רוב הראשונים, עיי' מכות, ג, ב; גיטין לו, א. יצוין, כי קיים דיון אם פרוזבול מועיל גם כאשר שמיטת כספים היא מן התורה, או רק בזמן הזה שאינה נוהגת אלא מדרבנן, ראה ראשונים בגיטין לו; רמב"ם, הלכות שמיטה, פרק ט', הלכה ט"ו, וראב"ד שם].

קושיה עצומה הטרידה פוסקים רבים, ביניהם את בעל חלקת יואב: להלכה נפסק שחוב שזמן פרעונו הוא לאחר שנת השמיטה - אינו נשמט בשביעית (מכות ג!) נמצא, איפוא, שתקנת פרוזבול נועדה לחובות שזמן פרעונם הוא לפני סוף שנת השמיטה, מועד שמיטת הכספים. מעתה, מדוע נזקק הלל לתקנת פרוזבול כדי 'להציל' את החובות שלא יישמטו? ישנו פתרון פשוט - לקראת סיומה של שנת השמיטה יכריז כל מלווה כי הוא דוחה את מועד פרעון ההלוואה לאחר שנת השמיטה, וכך לא יישמט חובו!

דחיית זמן הפירעון היא בעצם מחילה ללווה על מועד הפרעון המוקדם, והיא תלויה לכאורה בדיון אם אדם יכול למחול על חוב בעל כרחו של החייב, שהרי דחיית מועד הפרעון כמוה כמחילה מסויימת על החוב, לזמן זה, ובמקרה שלפנינו יש להניח שהלווה אינו חפץ ב'מחילה' זו, לפי שהיא מונעת את שמיטת חובו.

פנינים על פרק ק"ל שבתהלים - שיר המעלות ממעמקים

הנאמר בימים אלו בתפילת שחרית

יחידים מתענים ומתכפר להם עוד שלישי. וביום הכיפור כל העם מתענים ומתכפר השלישי האחרון.

והוא שאמר דוד, נפשי לה' משומרים לבוקר - הם גדולי הדור המתענים ערב ראש השנה. שומרים לבוקר - הם היחידים המתענים בעשרת ימי תשובה. ועדיין יחל ישראל אל ה' - כל העם ממתנינים לשוב אל ה' ביום הכיפורים עצמו, שאז מתכפר להם הכל וזוכים שהוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו.

(קומץ המנחה – דרוש לשבת שובה)

כאשר כל הציבור הם כאחד, אז תפילתם רצויה ומקובלת

יחל ישראל אֵל ה' כִּי עִם ה' הַחֶסֶד וְהַרְבָּה עֲמוּ פְדוּת (תהלים קל, ז).

האר"י הקדוש התקין שלפני התפילה יקבל כל אחד מישראל על עצמו מצוות ואהבת לרעהו כמון. ומשום שיעקר קבלת התפילה, בהיות הציבור אחדים ואגודים כאחד. והוא שנאמר כאן יחל ישראל אל ה' - בלשון יחיד, שכאשר כל הציבור הם כאחד, אז תפילתם רצויה ומקובלת.

(קומץ המנחה – דרוש לשבת שובה)

אף הבקשות הגשמיות למען שנוכל לעבדו בלבב שלם

קוֹיִתִּי ה' קוֹיִתָּה נַפְשִׁי וְלִדְבָרֹךְ הוֹחֵלְתִּי (תהלים קל, ה).

בזוהר הקדוש (תיקוני זוהר, ו) גינו מאוד את אלו המתפללים רק בעד עצמם ומבקשים בקשות גשמיות שהרי אלו ככלבים הצווחים הבה הבה - הבה לן חיי, הבה לן מזוני. ואין מי שמבקש על השכינה.

והוא שאומר המשורר, קוֹיִתִּי ה' קוֹיִתָּה נַפְשִׁי - כל בקשותי ותקוותי היו רק כנגד כבוד ה'. ושב אומר קוֹיִתִּי - אף מה שביקשתי בעד עצמי, הרי ה' קוֹיִתָּה נַפְשִׁי - היה זה כדי שאוכל לעבוד את ה' בלב שלם.

(קומץ המנחה – דרוש לשבת שובה)

רמז למתענים בימים אלו

נַפְשִׁי לַה' מְשֻׁמְרִים לְבַקֵּר שְׁמֵרִים לְבַקֵּר. יחל ישראל אֵל ה' כִּי עִם ה' הַחֶסֶד וְהַרְבָּה עֲמוּ פְדוּת. והוא יפְדֶה אֶת יִשְׂרָאֵל מִכָּל עֲוֹנוֹתָיו. (תהלים קל, ו-ח).

אמרו חז"ל (ויקרא רבה, ל, ז) שערב ראש השנה גדולי הדור מתענים ומתכפר להם שלישי. בעשרת ימי תשובה

פניני ישועות

שרשרת של ניסים

שלא תספר לחברותיה, שהרי אין ספור סגולות כבר ניסו, ומרובה אכזבתן וכמעט שגם תקוותן נמוגה....

בהחלטה של רגע צילצלה ל'מכון מהרא"ל ציניץ' וביקשה לתרום עבור ישועתה הפרטית שיעזור ה' ויקרע לה את הים ותימצא את זיווגה במהרה. חתמה על הוראת-קבע, וביקשה להזכיר את שמה על הציון הקדוש ביום ההילולא, ויחלה בקרב ליבה שבמהרה תבוא הישועה.

לא יאמן אך כן יסופר, חודש לאחר מכן זכתה לבשר לחברותיה את המרגשת שבבשורות שאכן הגיעה זמנה והיא פגשה את הבחור שלו חיכתה ואליו קיוותה ולכך פיללה כל השנים האחרונות. ובקרוב בעז"ה היא תזכה לבנות את ביתה בחסדי ה'.

כשוך ההתרגשות לא שכחה את חברותיה שעדיין מייחלות ומתפללות על ישועתן שעדיין לא מתממש, התקשרה ל'מכון מהרא"ל ציניץ' וביקשה להוסיף על הוראת-הקבע שתהיה לסגולה עבור חברה נוספת. מיותר לציין שתוך חודש זכתה החברה לבוא בברית האירוסין בשמחה מרובה.

ראתה כי טוב, ושוב ביקשה מ'מכון מהרא"ל ציניץ' זי"ע להוסיף סכום על סכומה לסגולה עבור החברה השלישית. לא עבר זמן רב וגם בבית החברה השלישית נשברה הצלחת ברוב ששון ושמחה ושירי ההודיה נשמעו עד למרחוק...

את סבלה הרב אפשר רק לדמיין, בני המשפחה כמו כן החברות לא הפסיקו להתפלל עליה, שכבר תגיע העת, שהישועה כבר תבוא, שתגאל, אך בינתיים שום תקווה לא נראתה באופק.

גם כשהטלפון כבר צלצל והשדכנית היתה על הקו, לא היו ההצעות נראות מתאימות במיוחד, ולאחר בירור קצר ירדו אלה מהפרק.

בינתיים עברו עוד כמה חודשים ושנים, פה ושם בצבצו בין שערותיה שערות בצבע בהיר במיוחד... מה שהזכיר לכולם שהיא אינה נעשית צעירה מיום ליום...

במצבה נמצאו עוד שתי בנות כיתתה, מה שגרמה לחבורה המשולשת להיות לחברות בלב ונפש, יחד ניסו להתחזק ולהתעודד. בזמנים מיוחדים נסעו למקומות הקדושים להפיל תחינה לפני האלוקים, שכבר ישמע את זעקתם, ויוציאם ממאסר הרווקות.

וגם סגולות ניסו לא אחת ולא שתיים, את כל מה שהציעו להם אנשים יקרי לב, אך הגזירה השמימית עדיין לא נקרעה. בשנה שעברה התודעה מיועדתנו להבטחה הגדולה של הצדיק מהרא"ל ציניץ' שהבטיח שמי שיעזור להדפסת ספריו יכיר לו טובה בשמים.

רצתה הרווקה לנסות את הסגולה המדוברת, שהרי רבים הם שזכו להיושע בזכות סגולה זו. אך החלטה נחושה בידה

08-864-89-89

להשתתפות בהדפסת הספרים לקיום צוואתו של הגאון זי"ע ולזכות בהבטחתו